

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
СЛОВАЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
(СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА)
ЧЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДНИЧИХ НАУК (ЧЕХІЯ)
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ В СЛУПСЬКУ (ПОЛЬЩА)**

**Матеріали
міжнародної науково-практичної конференції**

**АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА:
ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ**

**«Інноваційні технології в агрономії,
землеустрої, електроенергетиці, лісовому
та садово-парковому господарстві»**

14 вересня 2026 року

**Біла Церква
2026**

Редакційна колегія:

Шуст О.А., д-р екон. наук, професор.

Варченко О.М., д-р екон. наук, професор.

Скиба В.В., д-р с.-г. наук, доцент.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук, професор.

Крауютієне І., доктор.

Мамедова К.Х., доцент.

Карпук Л.М., д-р с.-г. наук, професор.

Панченко Т.В., канд. с.-г. наук, доцент.

Василенко О.І., доктор філософії, доцент.

Мостипан О.В., доктор філософії, доцент.

Відповідальна за випуск – **Мостипан О.В.**, начальник редакційно-видавничого відділу.

«Інноваційні технології в агрономії, землеустрої, електроенергетиці, лісовому та садово-парковому господарстві»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 14 вересня 2026 року. – Біла Церква: БНАУ. – 95 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

Ел. адреса: <https://science.btsau.edu.ua/taxonomy/term/27>

ЮРЧЕНКО А.І., канд. с.-г. наук
ЛОЗІНСЬКИЙ М.В., доктор с.-г. наук
САМОЙЛИК М.О., доктор філософії
ФІЛІЦЬКА О.О., доктор філософії
ПРОКОП'ЮК Т.П., доктор філософії
Білоцерківський національний аграрний університет
yurchenko.anatolii@btsau.edu.ua

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ СОРТОВИХ РЕСУРСІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ В УКРАЇНІ

На основі аналізу Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні (станом на 21.08.2026), досліджено тенденції співвідношення вітчизняної та зарубіжної селекції у асортименті пшениці м'якої озимої; встановлено зростання частки зарубіжних сортів із 34,4 % до 51,5 % за останнє десятиріччя.

Ключові слова: пшениця м'яка озима, Державний реєстр сортів рослин, вітчизняна селекція, зарубіжна селекція, сортові ресурси, оригінатор.

YURCHENKO A., PhD in Agricultural Sciences
LOZINSKYI M., Doctor of Agricultural Sciences
SAMOILYK M., PhD
FILITSKA O., PhD
PROKOPIUK T., PhD
Bila Tserkva National Agrarian University
yurchenko.anatolii@btsau.edu.ua

CURRENT STATE OF CULTIVAR RESOURCE FORMATION FOR WINTER BREAD WHEAT IN UKRAINE

Based on the analysis of the State Register of Plant Varieties Suitable for Distribution in Ukraine (as of 21.08.2026), trends in the ratio of domestic and foreign breeding in the winter soft wheat assortment are studied; the share of foreign varieties is shown to have grown from 34,4 % to 51,5 % over the last decade.

Key words: winter soft wheat, State Register of Plant Varieties, domestic breeding, foreign breeding, varietal resources, originator.

Пшениця м'яка озима є стратегічною зерновою культурою України, а стабільність її виробництва значною мірою обумовлена сортами, які впроваджені у виробництво [1]. Правові засади формування та охорони сортових ресурсів визначені Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» [2], відповідно до якого ведеться Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні, – офіційне джерело інформації про дозволений до вирощування сортовий склад культур [3]. В умовах активної присутності на насінневому ринку іноземних селекційно-насінневих компаній питання співвідношення вітчизняної та зарубіжної селекції набуває особливої актуальності для продовольчої та насінневої безпеки держави.

Питання ресурсного потенціалу сортименту пшениці озимої та якості зерна сучасних сортів неодноразово розглядалися в наукових працях [4–7], проте динаміка співвідношення вітчизняної та зарубіжної селекції безпосередньо за офіційними даними Державного реєстру сортів рослин [3] придатних до поширення в Україні потребує систематичного аналізу.

Метою дослідження є визначення тенденцій формування сортових ресурсів пшениці м'якої озимої в Україні за офіційними даними Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні.

Станом на 21.08.2026 р. із загальної вибірки реєстру (10100 записів сортів усіх культур) виокремлено 501 сорт пшениці м'якої озимої (*Triticum aestivum* L.). Належність сорту до

вітчизняної чи зарубіжної селекції визначали за країною заявника, для аналізу динаміки використано рік державної реєстрації.

Встановлено, що станом на дату формування вибірки переважають сорти пшениці м'якої озимої вітчизняної селекції – 314 записів, або 62,7 % від загальної кількості, тоді як на зарубіжну селекцію припадає 187 сортів (37,3 %). Серед іноземних країн-оригінакторів провідні позиції посідають Німеччина (69 сортів, 36,9 % зарубіжного асортименту), Франція (60 сортів, 32,1 %), Чехія (15), Австрія (14) і Данія (9), що загалом відображає загальноєвропейську спеціалізацію пшениці селекції пшениці.

Аналіз динаміки реєстрації за десятирічний період виявив чітку тенденцію до зростання частки зарубіжної селекції. Якщо у 2017–2021 рр. було зареєстровано 195 сортів пшениці м'якої озимої, з яких 65,6 % (128 одиниць) – вітчизняної та лише 34,4 % – зарубіжної селекції, то у 2022–2026 рр. (за неповними даними 2026 р.) із 204 зареєстрованих сортів частка зарубіжної селекції (105 одиниць) вперше перевищила вітчизняну (99 одиниць) і склала 51,5 %. Отже, за останнє п'ятиріччя частка зарубіжних сортів у щорічному оновленні асортименту зросла більш ніж у 1,5 рази.

Серед вітчизняних оригінакторів (власників сортів) станом на 21.08.2026 р. найбільшу кількість зареєстрованих сортів пшениці м'якої озимої має Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення (55 одиниць), далі – Інститут фізіології рослин і генетики Національної академії наук України (34), Білоцерківська дослідно-селекційна станція Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (27), Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН України (25) і Національний науковий центр “Інститут землеробства Національної академії аграрних наук України” (19), Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України (16). Зарубіжні оригінатори представлені провідними компаніями: Дойче Заатферделунг АГ (Німеччина, 18 сортів), БАСФ СЕ (Німеччина, 18), ЛІМАГРЕЙН ЮРОП (Франція, 16) та Секобра Речерчес С.А.С. (Франція, 7).

Порівняльний аналіз показників якості зерна свідчить про суттєві відмінності вітчизняного і зарубіжного асортименту. Серед сортів української селекції (314 одиниць) 128 (40,8 %) віднесено до групи “цінні”, 101 (32,2 %) – “сильні” та 84 (26,8 %) – філери. Натомість серед зарубіжних сортів (усього 169) переважають цінні – 57 (52,3 %) і філери – 42 (38,5 %) сорти, а частка сильної пшениці становить лише 10 (9,2 %). Отже, вітчизняна селекція зберігає виразну перевагу за часткою сортів найвищої технологічної цінності (сильної пшениці), що є конкурентним активом для виробництва. Подібні відмінності у борошномельних властивостях зерна сортів вітчизняної та європейської селекції підтверджують перевагу українських науково-дослідних установ [4].

Наведені дані підкреслюють стратегічне значення вітчизняних сортів пшениці м'якої озимої саме для отримання зерна вищої якості. Місцеві сорти, створені з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов основних зон вирощування, краще реалізують потенціал якості зерна (вищий вміст білка і клейковини, стабільніші хлібопекарські властивості), що забезпечує продовольчу та експортну незалежність держави [5]. Тому, збереження і розширення частки вітчизняної селекції варто розглядати як стратегічний ресурс національної продовольчої безпеки та якості зернової продукції.

Таким чином, за даними Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні [3], сортові ресурси пшениці м'якої озимої в Україні характеризуються переважанням вітчизняної селекції за загальною кількістю чинних сортів (62,7 %), проте стійкою тенденцією до зростання частки зарубіжної селекції в щорічному оновленні асортименту – з 34,4 % у 2017–2021 рр. до 51,5 % у 2022–2026 рр. Водночас вітчизняні сорти зберігають перевагу за часткою сортів із найвищими показниками якості зерна (сильна пшениця). Отримані результати доцільно враховувати при формуванні державної політики підтримки вітчизняної селекції пшениці м'якої озимої і плануванні подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Самойлик М.О., Устинова Г.Л., Лозінський М.В., Корхова М.М., Уліч О.Л. Оцінка врожайних та адаптивних властивостей нових сортів пшениці м'якої озимої. Вісник аграрної науки. Генетика, селекція, біотехнологія 2023 р. №2(839). С. 34–42.

2. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 № 3116-XII (у ред. від 2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.08.2026).

3. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні [Електронний ресурс] : офіц. вид. станом на 21.08.2026 / Держ. служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. URL: <https://sops.gov.ua> (дата звернення: 28.08.2026).

4. Костецька К.В., Герасимчук О.П., Соловей В. О. Борошномельні властивості зерна пшениці м'якої озимої залежно від сорту. Продовольчі ресурси. 2024. Т. 12, № 23. С. 85–90. DOI: 10.31073/foodresources2024-23-09.

5. Пшениця озима: ресурсний потенціал та технологія вирощування : монографія / Гамаюнова В. В., Корхова М. М., Панфілова А. В. та ін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 300 с.

6. Бурденюк-Тарасевич Л.А., Лозінський М.В., Дубова О.А., Грабовський М.Б. Широка адаптивна здатність сорту пшениці м'якої озимої Легенда білоцерківська – цілеспрямоване залучення до гібридизації степового і лісостепового екотипів. Аграрні інновації. 2025. № 29. С. 243–254. DOI: 10.32848/agra.innov.2025.29.38.

7. Хорошун І. В., Назаренко М. М. Реалізація господарсько-цінних ознак сортів пшениці озимої в умовах нестабільного зволоження. Аграрні інновації. 2024. № 25. С. 139–143.

УДК 631.527.3/.5:575.22/.222.2:633.111"324"(292.485:477+(4-15))

САМОЙЛИК М.О., доктор філософії

ЛОЗІНСЬКИЙ М.В., д-р с.-г. наук

ФІЛІЦЬКА О.О., доктор філософії

ЮРЧЕНКО А.І., кандидат с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

maiiasamoilyk1983@gmail.com

СТУПІНЬ І ЧАСТОТА ПОЗИТИВНИХ ТРАНСГРЕСІЙ ЗА ДОВЖИНОЮ ГОЛОВНОГО КОЛОСА У ПОПУЛЯЦІЙ F₂₋₃ ПРИ СХРЕЩУВАННІ СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО І ЛІСОСТЕПОВОГО ЕКОТИПІВ

В умовах дослідного поля НВЦ Білоцерківського НАУ досліджували трансгресивну мінливість довжини головного колоса в популяції F₂₋₃ пшениці м'якої озимої отриманих схрещуванням різних екотипів. З найвищим максимальним проявом довжини головного колоса виділили популяції Богемія / Либідь, Варвік / Либідь. Високі показники ступеня і частоти трансгресій, впродовж двох років, визначили у Богемія / Либідь.

Ключові слова: пшениця озима, сорт, популяції, головний колос, довжина колоса, ступінь і частота трансгресій.

SAMOILYK M., PhD

LOZINSKYI M., Doctor of Agricultural Sciences

FILITSKA O., PhD

YURCHENKO A., Candidate of Agricultural Sciences

Bila Tserkva National Agrarian University

DEGREE AND FREQUENCY OF POSITIVE TRANSGRESSIONS IN HEAD LENGTH IN F₂₋₃ POPULATIONS WHEN CROSSING SOFT WINTER WHEAT VARIETIES OF WESTERN EUROPEAN AND FOREST-STEP ECOTYPES

In the conditions of the experimental field of the Scientific Research Center of the Bila Tserkva National University, transgressive variability of the length of the main spike was studied in the F₂₋₃ population of soft winter wheat obtained by crossing different ecotypes. The populations Bohemia / Lybid, Varvik / Lybid were distinguished with the highest maximum manifestation of the length of the main spike. High indicators of the degree and frequency of transgressions over two years were determined in Bohemia / Lybid.

Key words: winter wheat, variety, populations, main spike, spike length, degree and frequency of transgressions.

Пшениця озима належить до основних зернових продовольчих культур України та характеризується значним потенціалом отримання високоякісного зерна. Важливим завданням сучасного рослинництва є створення та впровадження сортів, здатних забезпечувати стабільну продуктивність за впливу несприятливих біотичних і абіотичних чинників довкілля [1, 2].